

ՎԵՐՅՈՒՇ ՄԸ ԱՆՑԵԱԼԷՆ

Սփիւռփառ շարաքաթերք մը, մեզի կը յիշեցնէ թէ 1997ը ծննդեան վաթսունամեակն է Եղիշէ Զարեմցի:

Մեծ բանաստեղծին մէկ քերթուածին հետ կապուած հաւաքական ապրումի մը վերջուշը՝ զիս ետ կը տանի Երուսաղէմի պարման օրերուն:

Ապրիլեան Եղեռնին յաջորդող սերունդին մանկութիւն չտեսած տղաք էինք մենք եւ մեր արիւնին մէջ կը կրէինք ժահրը եւ մեր նեարդներուն ցանցին վրայ՝ ցաւը մեծ ոնիրին: Ցերեկին, մեր սիրտը կ'արիւնէր ու մեր միտքը կը տանջուէր մեր մեծերուն պատմած ջարդին նկարագրութիւններով եւ գիշերն ալ մեր ատաղձարակ երեւակայութեան թելադրած մղձաւանջներուն յանախանքով: Անհանգիստ, ըմբոստ հոգիներ էինք եւ մեր թշնամիին հանդէպ զգացած անգոր կատաղութիւնը՝ զրգռելով Անդրանիկի, Աղբիւր Սերոբի եւ հայ ֆէտայիներու՝ թիրփերու եւ փրտերու ընդհարումներու պատմութիւններէն՝ վրիժառութեան բարկ զգացումներ կը հրահրէր մեր մէջ:

Անուրախ, տափակ երկուշաբթի օր մը, արտասանութեան պահին, մեր հայերէնի ուսուցիչը ներս մտաւ աղմկոտ դասարանէն: Մեղմօրէն շառագունած դէմքին վրայ ժպիտ մը կ'ուրուագծուէր եւ աչքերուն մէջէն ուրախութիւն կը ցաւալարէր:

«Ձեզի աղուոր նուէր մը քերած եմ, շատ գեղեցիկ քերթուած մը.» ըսաւ ան, շեշտով մը, որ տաքցուց, փաղցրացուց իր սովորաբար չոր եւ կարծր ձայնը: Հանդիսաւոր լրջութեամբ, սեւ գրատախտակին վրայ, հատիկ հատիկ մարգարիտներու նման շարեց մարգարիտէ աւելի թանկագին քանքը, Եղիշէ Զարեմցի՝ Գովք Հայաստանի քերթուածին, զոր զգացումով

կարդաց, բացատրեց իմաստը ու նոր բաներուն նշանակութիւնը:

Այս պահուն, փոխադրուած եմ Սրբոց Թարգմանչաց Վարժարանի դասարանս եւ կը վերապրիմ յուզումը որ համակեց մեզ: Այսօրուան պէս կը յիշեմ որ, այդ օր, բացառաբար երկու պատահարներ տեղի չունեցան: Դասարանին անառակները, կէսօրէ ետք, պարիսպին Դաւիթ մարգարէի դուռէն արարական թաղի պտղատու ծառերուն վրայ չյարձակեցան, եւ մեր ուսուցիչը, որ ամէն դասի անպայման բարոյախօսութիւն կ'ընէր իր սեղանին վրայ շաշտի գծաֆաշին ընկերակցութեամբ, այդ օր քառ չգտաւ ըսելիք. յուզումը կղպեր էր իր քերանը:

Եւ սակայն մեր հոգիները խոշոր փոփոխութիւն մը կրեցին: Զգացինք հալիլը՝ զրկուած, դժբախտ տղու մեր դառնութեան ու անյուսութեան: Մեր դպրոցի սրահին ճակտի պատէն կախուած էր Մայր Հայաստանի նկարը: Ո՞վ նկարած էր գայն, ո՞վ դրած էր հոն եւ ինչո՞ւ համար, չեմ գիտեր: Ամէն առտու, այդ նկարին առջեւ կը հաւաքուէինք եւ «Հայր Մեր»ը կ'երգէինք: Աղօթքի պահուն սրտի ճմլումով կը դիտէի աւերակներուն մէջ նստած «Մայր Հայաստան»ը եւ լուռ կը կրկնէի անոր ձօնուած քերթուածին առաջին տունը զոր գոց սորված էինք:

«Դուն նստեր ես ճամբաներուն անկիւնը, Մագերդ ի վար իջեր կախուեր է ձիւնը, Մարմնիդ վրայ կը փոսանան մութխոցեր, Եւ աչուրներդ արիւնի լիւն են դարձեր»:

Մայր Հայաստանն ալ նկարին մէջէն տրտում տխուր, բարի, գթոտ աչքերով մեզի կը նայէր: Ի տես այդ նկարին, կը կարծէի, որ մեզի համար ամէն ինչ կորսուած էր եւ մեր հայրենիքը թշուառ անտէր, մեր թշնամեաց ոտնակոխ՝

կործանած աւերակոյտն էր:

Հոգիս լեցուեցաւ անպարոյր ուրախութեամբ մը, որովհետեւ բանաստեղծը կարօտով եւ սիրով լեցուն բառերով կը խօսէր՝ հեփաթանման անոյշ Հայաստանի մը մասին, անոր արնանման ծաղիկներին եւ վարդերուն, մուգ երկինքին, լուսէ լիճին, հնամեայ ֆաղափներուն, ճերմակ գագաթ Արարատին եւ մեր հայրենիքի այն հողաշերտին մասին ուր ամէն առտու արեւը կը ցաթէր ու ինծի արիւնակից հայեր կ'ապրէին, կը ստեղծէին, կ'երգէին, կը նուագէին եւ կը պարէին: Ի՞նչ անկրելի ցաւ էր գիտնալ, որ մեր Սրբազան Լեռը, մեր չար բախտէն՝ դուրս մնացած էր մեր հայրենիքին սահմաններէն: Ան ալ մեզի պէս վտարանդի էր դարձեր:

Այդ օրէն սկսեալ իմ հոգիին մէջ անխախտ մնացած է սերը հանդէպ հայրենիքիս. ինծի համար իմ նայիրեան երկիրը հրաշագեղ է, անոր վերածնունդը՝ հրաշք, ժողովուրդը՝ հրաշագործ, եւ սխրանքը՝ հրաշալի:

«Ես իմ անոյշով «ոչ միայն կը գտնէի Հայաստան «Մայր»ս (ըսի որ ուսուցիչս բարոյախօս էր եւ ֆերթուածին երրորդ տունին չորրորդ տողին «եար»ը փոխանակած էր մեր տարիքին աւելի պատշաճ «Մայր» բառով) այլեւ առաջին անգամ ըլլալով կ'ագդուէի, կը հմայուէի թիուն բանաստեղծութեան գեղեցկութենէն:

Զարեանցի «Գովք Հայաստանին» եւ Սիամանթոյի «Ափ մը Մոխիր Հայրենի Տունը», մեր ամենէն շատ սիրած եւ արտասանած ֆերթուածները եղան: Սէրս հայրենիքիս եւ սէրս գեղեցիկ ֆերթութեան, կը պարտիմ Զարեանցին: Ան, հայ ստեղծագործ ոյժին ակունքէն եւ դարերու խորքէն եկած հանճարին ճանաչն էր որ իր ցոլֆերով բախտորոշ շրջանի մը մէջ՝ լուսաւորեց մեր գրականութեան ուղին եւ վաղաժամօրէն շիջեցաւ:

Արդեօք Հայաստան եւ սփիւռք պիտի ընդառաջե՞ն հայ շարաքաթերթին կոչին եւ համագգային տարողութեամբ, միասնաբար եւ արժանավայել շուրջով պիտի նշե՞ն Նայիրեան հրաշունչ պօետին ծննդեան հարիւրամեակը:

ԿԱՐՊԻՍ ԵՍԱՅԵԱՆ